

Vesti

Centar za američke studije, pored toga što u decembru proslavlja novogodišnje i božićne praznike, 27. decembra slavi i svoj rođendan i godišnjicu Newslettera! Ovo je uvek lepa prilika da se osvrnemo na sve što smo uradili u protekloj godini.

„Moja Amerika“

Ove godine smo organizovali tri razgovora „Moja Amerika“: prvi sa prof. dr Simonom Čupić koja nam se javila direktno iz Hjustona sa Univerziteta Rajs, gde je u tom trenutku bila na Fulbrajtvom programu razmene. Sa profesorkom Čupić razgovarali smo o njenim iskustvima rada na američkim univerzitetima, istraživanjima u predsedničkim bibliotekama, zatim o Američkoj čitaonici u Beogradu, kaubojima i NASA-i. Naš naredni gost je bio prof. dr Ivan Vujačić koji nam je govorio o svom američkom odrastanju i obrazovanju, o iskustvima sa Fulbrajt stipendije, a konačno i o utiscima iz SAD kada je tamo boravio kao ambasador Republike Srbije. Naš poslednji „Moja Amerika“ razgovor bio je sa glumcem Sergejem Trifunovićem, i to je ujedno bio i prvi razgovor u ovom serijalu koji smo održali uživo u Klubu Filozofskog fakulteta. Sa Sergejem smo razgovarali o njegovim glumačkim iskustvima i doživljajima iz Amerike, o filmovima i muzici, kao i o njegovoj knjizi „Stovarište“.

Razgovore u okviru serije „Moja Amerika“ možete pogledati na priloženom linku: <https://bit.ly/3PRyjI8>.

CENTAR ZA AMERIČKE
STUDIJE

vas poziva na razgovor

„Moja Amerika“: Simona Čupić

istoričarka umetnosti

14. juna 2022. u 18h na Zoom platformi
Razgovor vodi prof. dr Radina Vučetić, upravnica
Centra za američke studije

Prijave na
centarzaamerickestudije@gmail.com

SIMONA ČUPIĆ

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
BERKELEY

NASA

CENTAR ZA AMERIČKE
STUDIJE

vas poziva na razgovor

„Moja Amerika“: Ivan Vujačić

profesor Ekonomskog fakulteta i Fakulteta političkih nauka

13. septembra 2022. u 18h na Zoom platformi
Razgovor vodi istoričarka Katarina Beširević,
saradnica Centra za američke studije

Prijave na
centarzaamerickestudije@gmail.com

FULBRIGHT

CENTAR ZA AMERIČKE
STUDIJE

vas poziva na razgovor

„Moja Amerika“: Sergej Trifunović

glumac

26. septembra 2022. u 18h uživo u Klubu Filozofskog fakulteta
Razgovor vodi prof. dr Radina Vučetić.

Vidimo se!

Stovarište

ROUGH TRADE
MUSIC, CAFE
BOOKS & PING
PONG
64 N9
11-11
11-9

AMERICAN
SPIRIT

„Razgovori o Americi“

Seriju razgovora „Moja Amerika“ u jesenjem semestru zamenili smo serijom „Razgovori o Americi“, a naši gosti na prvoj diskusiji koju smo organizovali u saradnji sa Udruženjem „Fulbrajt i prijatelji“ i Centrom za studije SAD Fakulteta političkih nauka bili su prof. dr Ivan Vujačić i doc. dr Aleksandar Milošević, koji su zajedno sa prof. dr Radinom Vučetić razgovarali na temu „Međuzbora u SAD: rezultati i moguće posledice“. Razgovor je održan neposredno nakon ovogodišnjih međuzbora u SAD.

2022
MID-TERM
ELECTIONS

RAZGOVORI O AMERICI MEĐUZBORI U SAD

REZULTATI I MOGUĆE POSLEDICE

10. novembra 2022. u 18h u Klubu Filozofskog fakulteta
Gosti: prof. dr Ivan Vujačić i doc. dr Aleksandar Milošević
Moderatorica: prof. dr Radina Vučetić

Vidimo se!

2022
ELECTION
2022
ELECT

CENTAR ZA AMERIČKE
STUDIJE

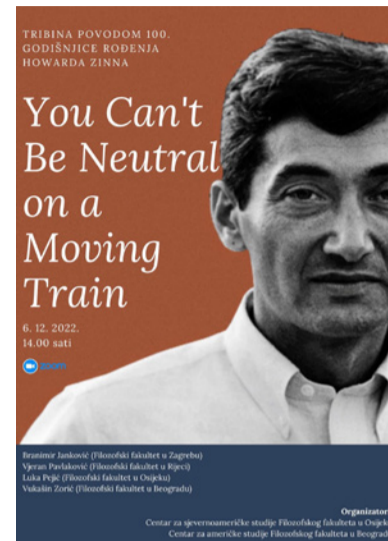
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
BERKELEY

Tribine

U toku 2022. godine u okviru Centra za američke studije organizovali smo i nekoliko predavanja na različite teme. Jedan od njih je bio razgovor o seriji „**Stranger Things**“ u kom su učestvovali doc. dr Nemanja Radonjić i Deda Milorad, a koji je vodila istoričarka Katarina Beširević. Kroz seriju „**Stranger Things**“ bilo je reči o hladnoratovskom svetu osamdesetih godina, o američkoj popularnoj kulturi, filmovima i muzici tog doba, kao i o nostalgiji koju je serija globalno probudila za kulturom tog vremena.

U decembru su istoričarke umetnosti Ljubica Vujović i Lea Stanković priredile **razgovor o izložbi američke umetnice Kiki Smit** koja je ove jeseni organizovana u Galeriji Dots u Beogradu.

Takođe, 2022. godine smo ostvarili saradnju sa **Centrom za severnoameričke studije Filozofskog fakulteta u Osijeku**. Vukašin Zorić, saradnik CAS-a, učestvovao je na **tribini povodom 100. godišnjice rođenja američkog istoričara Hauarda Zina** zajedno sa Branimirom Jankovićem (Filozofski fakultet u Zagrebu), Vjeranom Pavlakovićem (Filozofski fakultet u Rijeci) i Lukom Pejićem (Filozofski fakultet u Osijeku) u organizaciji Centra iz Osijeka.

Ljubica Vujović

Lea Stanković

Muzej automobila

Ove godine smo imali priliku da posetimo i **Muzej automobila** gde su studente Filozofskog fakulteta kroz stalnu postavku i priču o srpsko-američkim automobilskim odnosima vodili istoričar i gostujući kustos Muzeja automobila dr Marko Miljković i prof. dr Radina Vučetić.

Nedelja američke kulture i društva

Na proleće 2022. održana je i četvrta po redu Nedelja američke kulture i društva, a tema su bili heroji, superheroji i antiheroji američke kulture i društva. Profesori i saradnici sa različitih odeljenja Filozofskog fakulteta ove godine su pripremili predavanja o (anti/super)herojima poput Nila Janga, Erin Brokovič, Roberta Redforda, Bika koji Sedi, Tomasa Džefersona, Aleksandrije Okasio Kortez, Šer Hajt, boraca za rasnu ravnopravnost u SAD, američkim astronautima, Kapetanu Americi i mnogim drugim. Pored toga, predavanje o američkoj kulturnoj diplomatiji je održala atašeica za kulturu Američke ambasade u Beogradu, Holly Zardus. Ovogodišnja Nedelja američke kulture i društva se pokazala i kao prilika za ostvarenje saradnje sa **Jugoslovenskom kinotekom**, gde su studenti posetili stalnu postavku Muzeja Kinoteke, a zatim i prisustvovali predavanju „**U potrazi za američkim nasleđem**“ kustoskinje dr Milje Stijović. Konačno, studenti su učestvovali u radionici na kojoj su imali priliku da se upoznaju sa materijalima koje su istraživači Centra pripremili u okviru projekta „**Američka istorija u učionici: američki uticaji na popularnu kulturu i svakodnevicu u Srbiji (1918-1941)**“.

Projekat „Američka istorija u učionici: američki uticaji na popularnu kulturu i svakodnevnicu u Srbiji (1918-1941)“

U septembru smo završili jednogodišnji projekat o američkom uticaju na popularnu kulturu i svakodnevnicu u Srbiji u međuratnom periodu, na kom je Centar za američke studije radio u saradnji sa Narodnom bibliotekom Srbije i UDI-Euroclio. U okviru projekta smo pripremili elektronski priručnik za nastavnike (<https://bit.ly/3YR2dAn>), koji smo predstavili na webinaru organizovanom za preko 100 nastavnika istorije, srpskog jezika i književnosti, engleskog jezika, sociologije i građanskog vaspitanja iz gradova širom Srbije i regiona. Pored toga, 1. oktobra je na Filozofskom fakultetu organizovana i radionica za nastavnike istorije i engleskog koji su pripremali čas i smišljali aktivnosti za učenike bazirane na priručniku.

Америчка историја у учионици:
амерички утицаји на популарну културу
и свакодневицу у Србији
(1918-1941)

Projekat „Američka istorija u učionici: amerikanizacija Srbije u hladnom ratu“

U oktobru 2022. započeli smo i novi projekat „Američke istorije u učionici“, ali ovaj put sa fokusom na hladnom ratu. U trenutnoj fazi projekta, istraživači Centra za američke studije i Narodne biblioteke Srbije prelistavaju srpsku štampu iz perioda hladnog rata u potrazi za izvorima koji prikazuju amerikanizaciju i američki uticaj na Srbiju od vremena nakon Drugog svetskog rata do raspada Jugoslavije.

▲ „Dečje novine“,
3. februar 1970.

▲ „Džuboks“,
15. april 1979.

▲ „Film i moda“,
1954. br. 7

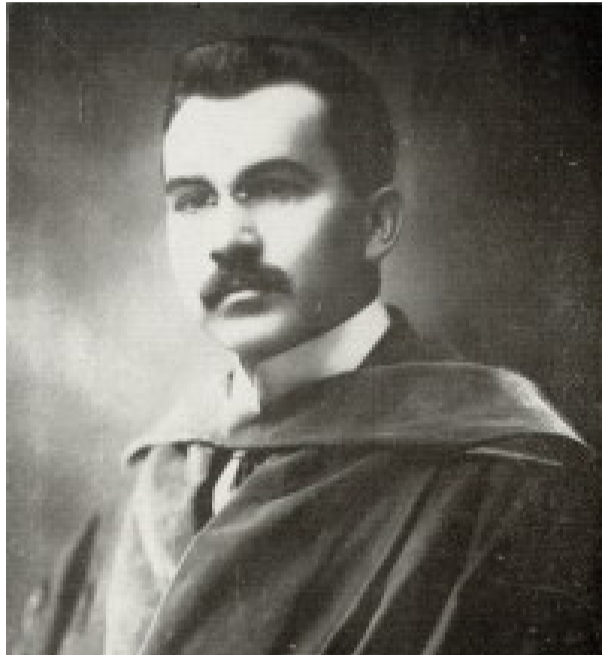
Ovom prilikom želimo da se zahvalimo na podršci svim našim saradnicima, kolegama i prijateljima, kao i svima vama koji pratite naš rad. Aktivnosti nastavljamo s velikim entuzijazmom i u 2023. godini, a do tada nas možete pratiti našim **Facebook** i **Instagram** profilima.

Srećne praznike vam žele prof. dr Radina Vučetić, upravnica Centra za američke studije, Katarina Beširević, Vukašin Zorić i Emilija Cvetković, urednici Newslettera.

Paja Radosavljević

Srpski i američki pedagog Paja Radosavljević (1879–1958) rođen je u sremskom selu Obrež. Osnovno i srednje obrazovanje stekao je u brojnim mestima tadašnje Austro-Ugarske (Zemunu, Somboru, Pakracu, Osijeku), da bi kasnije studirao pedagogiju u Beču i Jeni. Studije je 1904. okončao odbranivši doktorat na Ciriškom univerzitetu. Ipak, zbog toga što je bio zastupnik eksperimentalne pedagogije i kritičar dominantne Herbartove škole, nije se dugo zadržao kao profesor u Somborskoj učiteljskoj školi, nego je 1905. otišao u Njujork, gde je želeo da nastavi školovanje.

Nakon manjih poteškoća dobio je stipendiju Univerziteta u Njujorku (NYU), gde je ubrzo odbranio i drugi doktorat (1908) i postao docent (1910). Paja Radosavljević, u SAD potpisan kao Paul Radosavljevich, je na NYU predavao eksperimentalnu

pedagogiju do odlaska u penziju 1945. godine. Bio je i prvi načelnik Departmana za eksperimentalnu pedagogiju, koji je osnovan 1929. godine.

Tokom Prvog svetskog rata, uz Nikolu Teslu je bio na čelu društva „**Otadžbina**“, koje je prikupljalo humanitarnu pomoć za Srbiju. Bio je aktivan i tokom Drugog svetskog rata, kao član Slovenskog komiteta za demokratiju. Umro je na Floridi, nakon dužeg bolovanja, ostavivši 30 hiljada knjiga biblioteci Univerziteta u Njujorku. Njegova želja da radi na nekom od jugoslovenskih univerziteta ostala je neispunjena i u međuratnom i u posleratnom periodu.

Adam Popovich

Nikola, otac muzičara Adama Popovića (Popovich, 1909–2001), napustio je 1902. Liku i naselio se u Sjedinjenim Državama. Adam se rodio u Denveru (Kolorado), gde je njegov otac radio kao graditelj pruge i rudar u ugljenokopu. Zajedno sa braćom Ilajem, Tedom i Majkom, Adam je kao dečak išao na časove tamburice, da bi braća Popović 1925. osnovali sopstveni tamburaški orkestar. Zbog većeg prisustva Srba u industrijskim gradovima Ilinoisa i Indijane, braća Popović su se preselila u Čikago.

Adam Popović je preko dana bio radnik u čeličani, a noću je svirao tamburicu. Njegov tamburaški orkestar nije bio ograničen samo na slavlja unutar srpske zajednice, već su Popovići nastupali i na Svetskoj izložbi 1933, kao i na predsedničkoj inauguraciji. Film o životu i radu

braće Popović snimila je 1977. čuvena dokumentaristkinja Džil Godmilou, oko proslave pedesetogodišnjice njihove karijere.

Pored sviranja u orkestru i rada u čeličani, Adam Popović je gotovo 60 godina predvodio Srpsko pevačko društvo „**Sloboda**“, pisao pesme i komponovao muziku. Bio je jedan od predvodnika zajednice čikaških Srba na polju kulture. Otvorio je centar okupljanja Srba, klub „**Selo**“, u kom se služila autentična hrana i svirala tamburica. Njegove zasluge prepoznala je Nacionalna zadužbina za umetnost (National Endowment for the Arts), nagradivši ga 1982. godine za očuvanje nacionalne baštine i doprinos američkoj kulturi.

Srpski glumci u Holivudu u međuratnom periodu

Od međuratnog perioda, filmovi holivudske produkcije počinju da dominiraju u bioskopima širom sveta, a anegdote iz života holivudskih zvezda preplavljaju svetsku štampu. Ni Jugoslavija nije bila izuzetak, a kao i danas, gledajući u efektne i glamurozne scene na bioskopskom platnu, mnogi gledaoci su maštali da budu poput Rudolfa Valentina, Klarka Gejbla, Vivijen Li, Meri Pikford i drugih. Pojedinci su čak uspeli da stignu do Holivuda i da ostvare svoje karijere. Među njima je bio Voja Đorđević (Voya George) koji je tumačio glavnu ulogu u kratkometražnom nemom filmu srpskog režisera Slavka Vorkapića „Život i smrt holivudskog statista broj 9413“, a iste 1928. godine pojavio se i u filmu „Legija pobedenih“ sa Garijem Kuperom u glavnoj ulozi.

I Beograđanka Rakel Davido je, poput Voje, ostvarila svoju želju da glumi u Holivudu. Poznato je da je glumila u dva filma „Ljubav i strast“ (ili „Rođena

da ljubi“ kako se navodi u štampi, 1932) i „Moja stara kuća u Kentakiju“ (1938). Film „Rođena da ljubi“ u štampi je najavljivan kao „prvi srpski tonfilm u Holivudu“, a Rakel ga je snimala uz pomoć pripadnika jugoslovenske emigracije u Los Angelesu.

Treba naglasiti da je bilo i onih glumačkih karijera koje se verovatno nisu ostvarile. Naime, trojica učenika gimnazije u Nišu su nakon jedne bioskopske projekcije, pod utiskom filma krenuli za Ameriku. Štampa je ovom prilikom izveštavala o „razornom dejstvu bioskopa na omladinu“ navodeći upravo primer trojice mladića.

„Nedelja“,
14. decembar 1932.

▲ „Nedeljne ilustracije“,
4. mart 1928.

„Gradić Pejton“ u Jugoslaviji

Jedna od najpopularnijih TV serija među jugoslovenskim gledaocima bila je sapunica „Gradić Pejton“. Serija od 514 epizoda koja prati živote i intrige stanovnika fiktivnog grada Pejton, u Americi je emitovana od 1964. godine, a na televizijske ekrane u Jugoslaviju je stigla pet godina kasnije. „Gradić Pejton“ je prvo došao na Televiziju Zagreb, a zbog velike popularnosti godinu dana kasnije emitovan je i na Televiziji Beograd. Fascinaciju jugoslovenskih gledalaca ovom serijom novinari su objašnjavali time što je „hronika ovog grada [...] mirne duše mogla biti i hronika svakog našeg provincijskog gradića“.

Glumci serije, Patriša Morou, Ed Nelson i Džeјms Dаglas su 1972. posetili Jugoslaviju, a prema pisanju srpske štampe, najviše ih je iznenadio doček koji su im priredili stanovnici Niša i Vranja. U Vranju su glumci prisustvovali izvođenju dela predstave

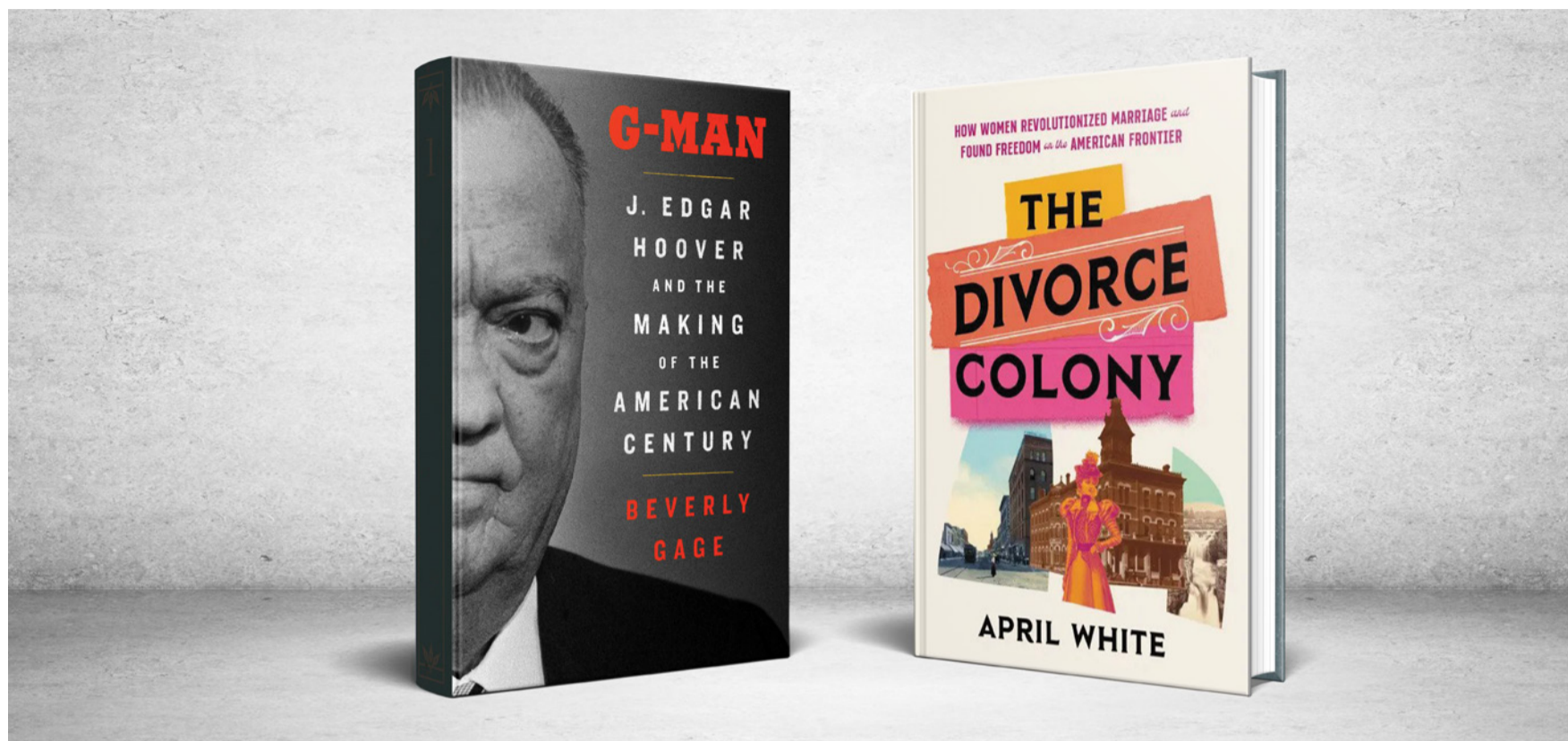
▲ Izvor: Yugopapir

„TV Novosti“
30. jun 1972.

„Koštana“, nakon čega su se uz muziku folklornog ansambla „uhvatili u kolo, uzeli daire, stavili fesove na glavu“ i fotografisali sa prisutnima. U Nišu ih je dočekalo hiljade fanova ispred hotela „Ambasador“ gde su održali razgovor o seriji, a kasnije su uživali u piću i roštilju u kafani „Kod Amerikanca“. Novinar „TV novosti“ je posebno istakao da su glumci po povratku u hotel „Jugoslavija“ u Beogradu izjavili da se osećaju kao da su stigli kući.

O popularnosti ove američke serije među beogradskim gledaocima svedoči činjenica da je „Zanatski centar Vračar“, podignut 1970. po projektu arhitekta Ranka Radovića, gotovo odmah po izgradnji nazvan „Gradić Pejton“.

Beverly Gage, **G-Man. J. Edgar Hoover and the Making of the American Century**. New York: Viking, 2022.

Beverli Gejdž je profesorka na Jeju, gde predaje dvadesetovekovnu istoriju Sjedinjenih Država. Zainteresovana je za pitanja američke državne vlasti i politike bezbednosti, a njeno najnovije delo je biografija jednog od najvažnijih subjekata američke politike 20. veka – Džona Edgara Huvera.

Huver, koji je bio na čelu FBI od 1924. do 1972, još od početka devedesetih nije bio tema temeljne biografske studije. Autorka je zbog ove okolnosti obradila obimnu i šaroliku primarnu građu o Huveru, od njegovih dečaćkih dnevničkih zapisa do njegovih pisama predsednicima SAD i slučajeva u FBI. Biografiju je podelila u četiri hronološke celine. Prvi deo tiče se Huverovog porekla i života dok nije došao na čelo Istražnog biroa (1895–1924). Potom, u drugom delu, autorka ocrtava sposobnog birokratu koji je do kraja Drugog svetskog rata uspeo da osnaži FBI i pretvori ga u najmoćniju bezbednosnu instituciju u SAD. Huverove zlatne godine (1945–1959) predstavljene su u trećem delu, dok je četvrti posvećen njegovoj ulozi u turbulentnim šezdesetim godinama i povezanosti sa predsednikom Niksonom, za čijeg je mandata Huver i umro.

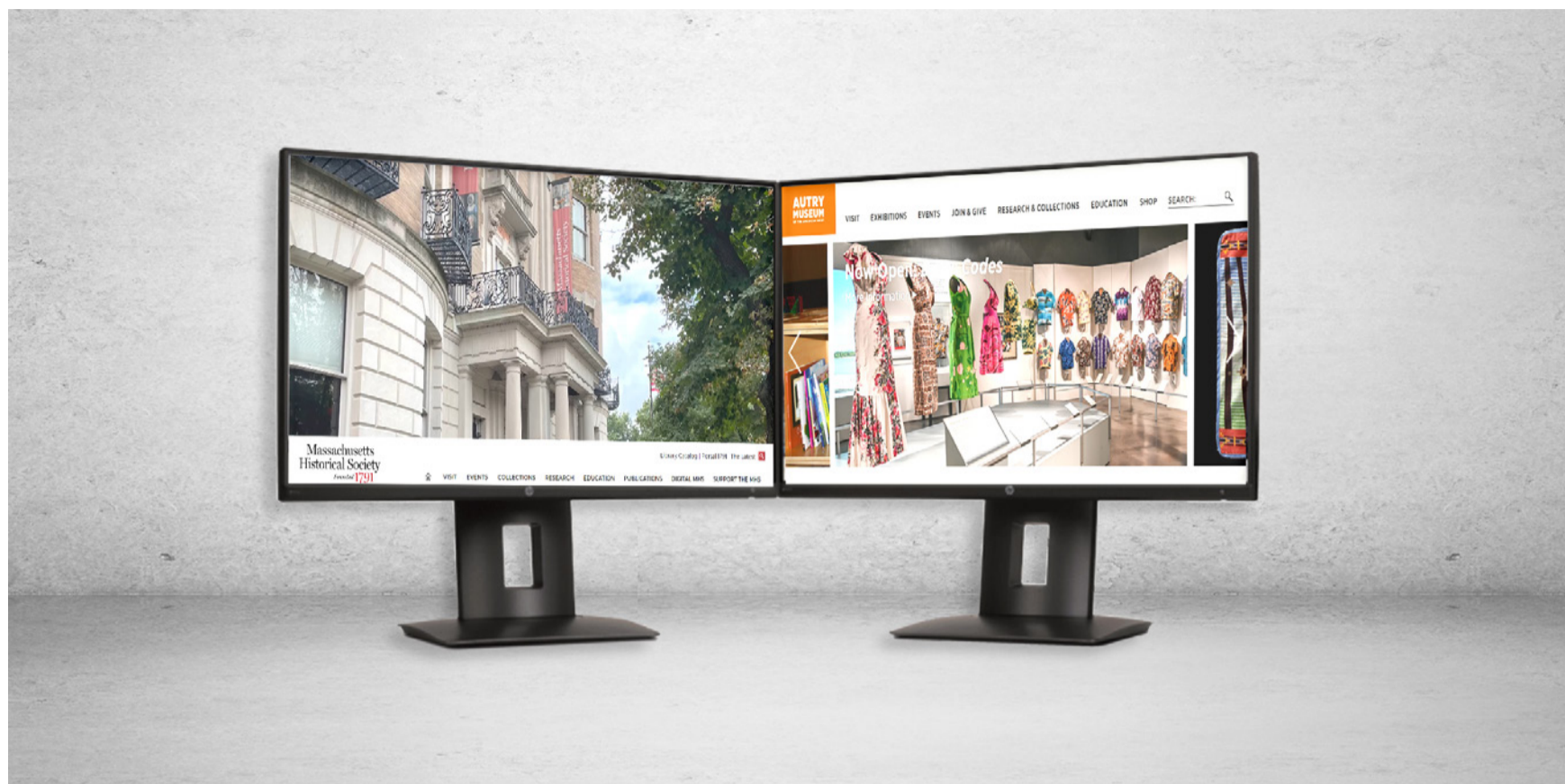
Knjiga Beverli Gejdž je u isto vreme i detaljan i interesantan prikaz Huverovog života, ali i drastične transformacije Sjedinjenih Država. Autorka je pokazala neosnovanost brojnih mitova o Huveru i raščistila nepoznanice o njegovom životu.

April White, **The Divorce Colony. How Women Revolutionized Marriage and Found Freedom on the American Frontier**, New York: Hachette Books, 2022.

Na prelazu iz 19. u 20. vek, u Sjedinjenim Državama je izraz „ići u Su Fols“ značio „tražiti razvod“. Šta je povezivalo grad na jugoistoku Južne Dakote i sudski prekid bračnog ugovora? Ejpril Vajt, istoričarka i bivša urednica magazina „Smitsonijan“, u svojoj najnovijoj monografiji daje odgovor na naše pitanje.

Vajt analizira neslućene posledice boravišnih i bračnih zakona u Južnoj Dakoti. Naime, ženama, koje su želele da dobiju razvod od svog supruga, najlakši put do razvoda braka bilo bi privremeno premeštanje u Južnu Dakotu, pred čijim bi sudovima bila vođena parnica. Zbog toga je grad Su Fols, na samom obodu države, bio temeljno promenjen kako bi ugostio žene u potrazi za slobodom. Novinari, iz Sjedinjenih Država i Evrope, takođe su se sjatili u Su Fols kako bi pratili brakorazvodni proces bogatih i poznatih Amerikanki.

Autorka knjige je u četiri poglavlja naročitu pažnju posvetila sudbinama četiri žene, čiji slučajevi najbolje sažimaju položaj Amerikanki tog vremena i odnos države i crkve prema razvodu i ženskoj autonomiji. Uprkos privremenom porazu i povećanju strogosti zakona u Južnoj Dakoti (1909), kolonija žena u potrazi za razvodom otvorila je debatu o braku u Sjedinjenim Državama i postepeno dovela do unapređenja bračnog zakonodavstva u svih 50 saveznih država.

The Massachusetts Historical Society
<https://www.masshist.org/>

Istorijsko društvo Masačusetsa, ujedno i prvo američko udruženje historičara, osnovano je 1791. godine u Bostonu, na inicijativu Džeremija Belknapa. Ovaj historičar i sveštenik je, uz grupu od još nekoliko entuzijasta, odlučio da se posveti prikupljanju, čuvanju i objavljivanju izvora za proučavanje historije Sjedinjenih Američkih Država. Pored ovog pionirskog poduhvata sa kraja 18. veka, Istorijsko društvo Masačusetsa je podstaklo osnivanje sličnih udruženja širom zemlje, ali je institucija uspela da očuva nekadašnji ugled. Danas, sa preko 13 miliona dokumenata, 120.000 fotografija, 2.500 mapa i druge raznovrsne građe, ona predstavlja nezaobilazan izvor za proučavanje američke historije, kulture i društva. Zahvaljujući ubrzanom digitalizaciji, određeni deo ove građe je dostupan za korisnike repozitorijuma Istorijskog društva Masačusetsa. Pregledna struktura vebajta omogućava istraživačima da na jednostavan način, odabirom teme, vremenskog razdoblja ili vrste izvora dođu do željenih materijala. Najvrednije kolekcije pohranjene na platformi odnose se na 18. i 19. vek američke historije, poput arhive Tomasa Džefersona ili porodice Adams, koja je podarila dva američka predsednika. Pored istraživača i ljubitelja američke historije, ovaj vebajst je namenjen studentima, nastavnicima i učenicima. Upravo tematska jedinica posvećena Abigejl Adams, koju prate odabrani izvori, predlozi aktivnosti, kao i lista dodatnog nastavnog materijala, može poslužiti kao inspiracija za vaš naredni čas!

The Autry Museum of the American West
<https://theautry.org/>

Džin Otri je poznat po tome što ima zvezdu u svakoj od kategorija u Bulevaru slavni u Holivudu. U zanimljivoj biografiji svestranog američkog umetnika se nalazi i podatak da je 1988. godine osnovao muzej u Los Angelesu, koji danas privlači brojne posetioce željne da otkrivaju umetnost, kulturu i historiju američkog Zapada. Muzejska kolekcija sadrži slike, skulpture, kostime, muzičke instrumente, igračke, oružje i razne druge artefakte koji odražavaju diverzitet, različite tradicije i percepcije američkog Zapada. Interaktivni vebajst muzeja omogućio je korisnicima da uživaju u tematskim izložbama, poput galerije kauboja, umetnosti američkih starosedelaca ili ženskog aktivizma u 20. i 21. veku. Posebno blago ove platforme predstavlja digitalna baza koja može biti od velikog značaja za arheologe, historičare, historičare umetnosti i antropologe. Uz pomoć ove baze moguće je pretraživati oko 50.000 artefakata, među kojima su posteri i fotografije kauboja, jahačka oprema, nakit, predmeti svojstveni američkim starosedelcima i mnogi drugi. Posebno osmišljen edukativni odeljak ima za cilj uključivanje važnih tema, poput borbe žena i drugih marginalizovanih grupa za ostvarivanje građanskih prava, te geografije i umetnosti američkog Zapada, u školske kurikulume. Ova celina nastavnicima i profesorima nudi odabrane primarne izvore, planove lekcija, kao i edukativne filmove, sa idejom da i ove teme nađu put do učionica.

Newsletter
Vol. 35
decembar 2022.

Najave konferencije konkursi

Amerikanizacija prazničnih tradicija

Amerikanizacija božićnih i novogodišnjih praznika počinje još sa slikom Deda Mraza kakvog ga danas znamo. Bez obzira na to što priče o Svetom Nikoli i Deda Mrazu dolaze sa evropskog kontinenta, jedan od omiljenih dečijih junaka svoj današnji izgled dobio je u Americi sredinom 19. veka u crtežu karikaturiste Tomasa Nasta. Nastove crteže je „Coca-Cola“ preuzela i preoblikovala u svojim novogodišnjim i božićnim reklamama, tako da je konačno, od šezdesetih godina slika Deda Mraza nepromenjena i globalno prihvaćena.

„SECRET SANTA“

Još jedna američka praznična tradicija koja je preplavila svet, a koja je poslednjih godina sve prisutnija i u Srbiji jeste običaj „Secret Santa“. „Secret Santa“ je praznična igra koja se danas igra u korporacijama, firmama, školama, pa i svim drugim radnim kolektivima, ali i prijateljskim i porodičnim krugovima.

Igra podrazumeva izvlačenje imena „iz šešira“. Ime koje ste izvukli je ime one osobe kojoj treba da kupite poklon, a to je tajna koju čuvate za sebe do momenta razmene poklona, te otud i naziv igre „Tajni Deda Mraz“, odnosno „Secret Santa“. Razmena poklona obično bude u okviru božićnih i novogodišnjih proslava.

